

Vajdasági magyar gazdaságfejlesztés 2015–2018

*A vajdasági gazdaságfejlesztési program megvalósításának hatása
a vajdasági magyar mezőgazdasági termelőkre és vállalkozásokra* című kutatási terv
eredményeinek kiértékelése és elemzése.

Pleschinger Gyula,
a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke

A Vajdasági Magyar Képző-, Kutató- és Kulturális Központ tanulmánya

Szabadka, 2018. december 07.

1. A gazdaságfejlesztési program előzményei

A Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) felkérésére, prof. Somogyi Sándor és prof. Nagy Imre vezetésével 2012–2015 közötti időszakban elkészült a **Vajdasági Magyar Közösségek Terület- és Gazdaságfejlesztési Stratégiája és Akcióterve**. Magyarország Kormánya 2015. november 18-án, meghozta az 1830/2015. (XI. 21.) számú kormányhatározatot a vajdasági magyar közösségek terület- és gazdaságfejlesztési stratégiájáról. A határozat többek között kimondja, hogy a kormány egyetért a stratégiával, valamint forrást biztosít a megvalósításhoz a 2015–2018 időszakban.

A kormányhatározat szót ejt a támogatások kihelyezésének intézményrendszeréről, mindebből kifolyólag a program megvalósításával a Prosperitati Alapítványt bízta meg, amely hat pályázati körben, mintegy 32 pályázati kiírást jelentetett meg, amelyekre 11442 pályázati beadvány érkezett be. Eddig összesen 10139 pályázat került támogatásra, amelyek megvalósítása összesen mintegy 28,15 milliárd RSD beruházást jelent 14,4 milliárd RSD vissza nem térítendő támogatás, 8,3 milliárd RSD önerő és 5,45 milliárd RSD kamattámogatott hitel felhasználásával.

A pályázati rendszerben több mint 5000 mezőgazdasági termelő, 1300 vállalkozás, valamint több mint 500 fiatal házaspár és induló vállalkozó pályázott. Az ötödik pályázati kör 327, valamint a hatodik kör 59 pályázatának feldolgozása még folyamatban van. A fejlesztési ciklus 2018-ban zárul le, amelyet 2019-től kezdődően újabb fejlesztési ciklus követ.

2. A kutatás célkitűzései

Jelen kutatás célja, hogy felmérje a gazdaságfejlesztési program eredményeit, annak megítélését, intézkedéseinek hatását a vajdasági magyar mezőgazdasági termelők és vállalkozások megmaradására, fejlődésére és versenyképességének növekedésére vonatkozólag. Továbbá vizsgálja a gazdaságok és vállalkozások fejlesztésének hatását a hozzájuk kapcsolódó személyek, családtagok, illetve munkavállalók vonatkozásában, valamint elemzi ezen személyek szülőföldön való boldogulását is. További célja, hogy megismerje a vajdasági gazdálkodók és vállalkozók érvényesülési lehetőségeit, illetve a kilátásait önmaguk, családtagjaik és alkalmazottjaik vonatkozásában. A kérdőíves felmérés több mint 5000 nyertes pályázóhoz jutott el, melyet 4338 pályázó vissza is küldött.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján a Szekeres László Alapítvány a Magyar Közgazdasági Társaságot kérte fel a felmérés kiértékelésében való közreműködésre. A kiértékeléshez szükséges adatok megszerzéséhez a Prosperitati Alapítvány nyújtott segítséget.

3. A Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program eredményeivel kapcsolatos hipotézisek

A gazdaságfejlesztési program sikeresen valósul meg Vajdaságban, ugyanis jelentős többletlehetőséget jelent a vajdasági gazdálkodók és vállalkozók számára. Ez egy párhuzamos fejlődési lehetőség, amely hozzájárul azon nézet és tény kialakulásához, hogy ma Vajdaságban előnyt jelent magyarnak lenni.

A gazdaságfejlesztési programnak köszönhetően a régióban nőtt a vajdasági magyar vállalkozók és gazdálkodók versenyképessége és megbecsültsége.

A programban elnyert támogatás jelentős mértékben hozzájárult a sikeresen pályázók fejlődéséhez, javultak a gazdaságok és a vállalkozások gazdasági eredményei.

A támogatott projektek megvalósításának köszönhetően nőtt a sikeres pályázók, valamint azok családtagjai és alkalmazottjai szülőföldön való maradásának és boldogulásának lehetősége, valamint jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Vajdaságban képzeljék el jövőjüket.

A gazdaságfejlesztési program megvalósítása a jövőben is kulcsfontosságú a vajdasági magyar közösség számára.

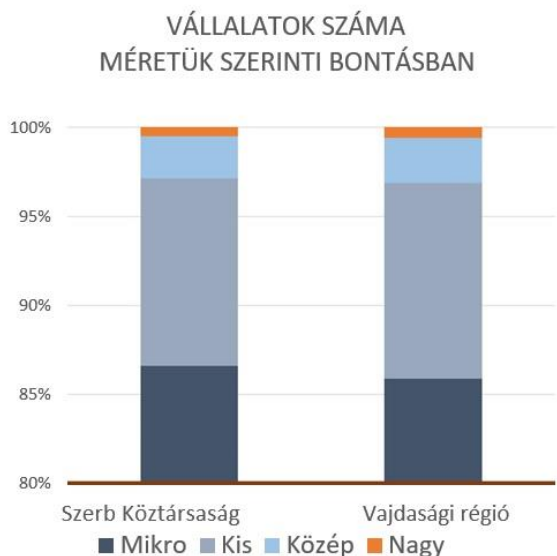
4. A vajdasági régió gazdasági jellemzői

A vállalkozások méret szerinti megoszlását tekintve elmondható, hogy a vajdasági régió nagyon hasonló Szerbia teljes területéhez viszonyítva, összességében mintegy egynegyedét adva az ország vállalkozásainak.

Amennyiben ágazati bontásban elemezzük a képet, akkor látható, hogy a szerb gazdaságon belül a vajdasági régió némileg felülreprezentált a mezőgazdaság, és némileg alulreprezentált a tudományos tevékenységek és az idegenforgalom terén.

A feldolgozóiparban a vajdasági régió az országos átlagot felülmúló hatékonyságot mutat föl. Az előzőek alapján teljes mértékben indokoltnak bizonyult, hogy a gazdaságfejlesztési program első ütemében a mezőgazdaságban – a vajdasági régió „húzóágazatában” – működő vállalkozások részesüljenek támogatásban.

Ugyanakkor érdemes megfontolni, hogy a további ütemekben a régió természeti, történelmi adottságait kihasználható fejlesztések, az idegenforgalom fejlesztése is bekerülhessen a támogatások fókuszába. (A turisztikai fejlesztések az első ütem nyertes pályázataiból szám szerint mintegy 5, összességében kifejezve 3 ezrelékben részesültek.)

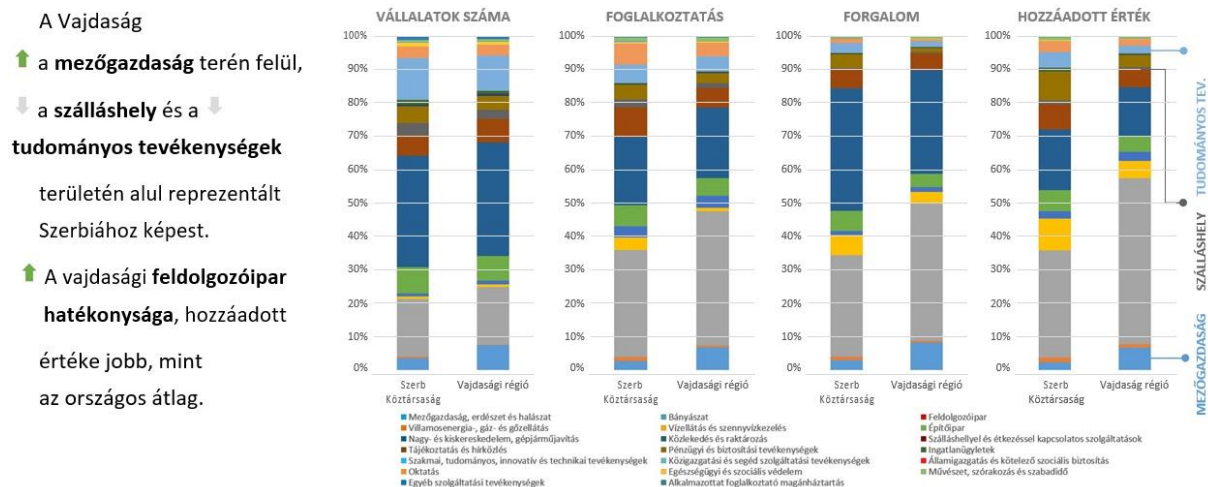

1. ábra

2. ábra

Vállalatok megoszlása tevékenységi körök szerint

3. ábra

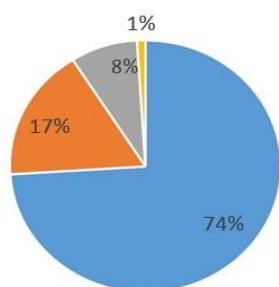
5. A pályázati eredmények kiértékelése

5.1. Általános értékelés

A pályázati prioritásoknak megfelelően az ötezer nyertes pályázat közül háromezer-hétszáz mezőgazdasági vállalkozás részesült összesen 12,4 milliárd dinár összegű támogatásban.

A mezőgazdasági termelők helyzete a pályázati döntéshozásban

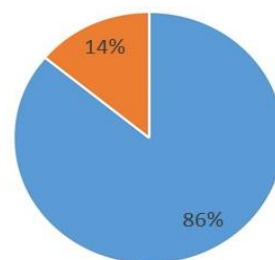
■ mezőgazdasági termelők ■ vállalkozók ■ egyéb ■ munkanélküliek

Pályázók száma alapján

4. ábra

■ mezőgazdasági termelők ■ egyéb

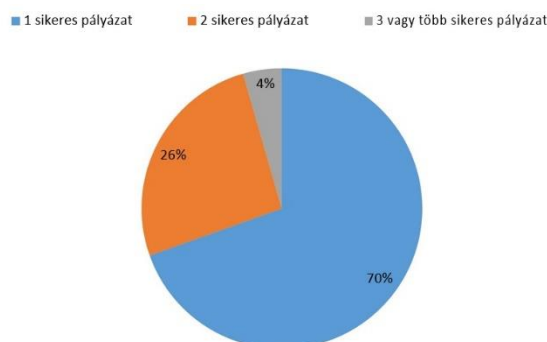
Elnyert támogatás alapján

5. ábra

A mezőgazdasági vállalkozások mellett 850 egyéb vállalkozás részesült támogatásban, 400 pályázó pedig egyéb tevékenység végzéséhez kapott támogatást.

Jól láthatóan komoly eredménynek számít, hogy 50 munkanélküli pályázó is fel tudott mutatni támogatásra érdemes elképzelést, javítva ezzel a régiós szinten is magas (13–27%-os) munkanélküliségi arányt.

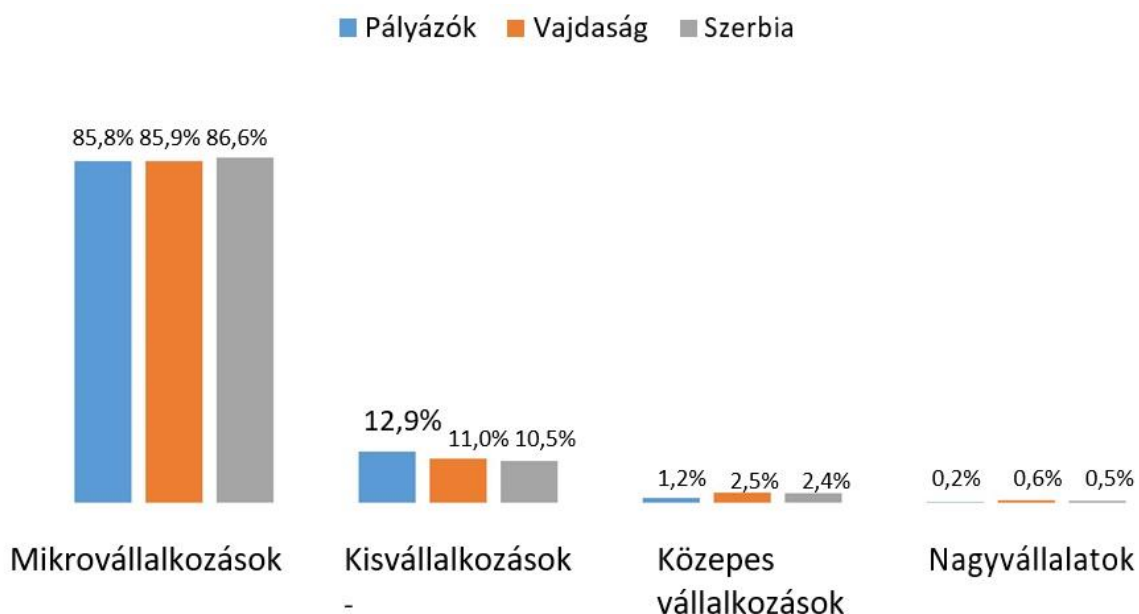
Sikeres pályázatot benyújtó pályázók eloszlása

6. ábra

Az elemzési eredményekből jól látszik, hogy úgy a pályázatok kiírói, mint az elbírálói arra törekedtek, hogy a pályázni kívánó személyek minél szélesebb rétege juthasson támogatáshoz: az 5000 nyertes pályázó döntő többsége (3500 pályázó) csak egy, míg 1300 pályázó két sikeres pályázatot tudhatott magáénak. Mindösszesen 200 olyan pályázó volt, aki három, vagy annál több esetben bizonyult sikeresnek.

A pályázati nyerteseinek vállalkozásméret szerinti eloszlása

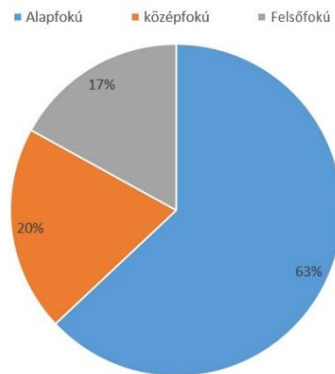
7. ábra

A pályázat nyerteseinek vállalkozásméret szerinti megoszlása is jól tükrözi a pályázat kiírójának prioritásait: a 7. diagramból látható, hogy a pályázók csaknem 99%-a, mely 4935 pályázót tesz ki, a mikro- és kisvállalkozások közül került ki, mely a mezőgazdasági jellegű projektek dominanciáját igazolja, ahogyan erről a 4. és az 5. diagramok tanúskodnak.

A 7. diagram jól tükrözi, hogy a nyertes pályázatokon belül a mikrovállalkozások aránya megfelel a mikrovállalkozások vajdasági régió és Szerbián belüli arányának, a kisvállalkozások tekintetében pedig a pályázók aránya meghaladja a régiós és az országos

átlagot. A közepes és nagyvállalkozások tekintetében elmondható, hogy a pályázók aránya az országos átlag alatt van.

A pályázók iskolai végzettsége

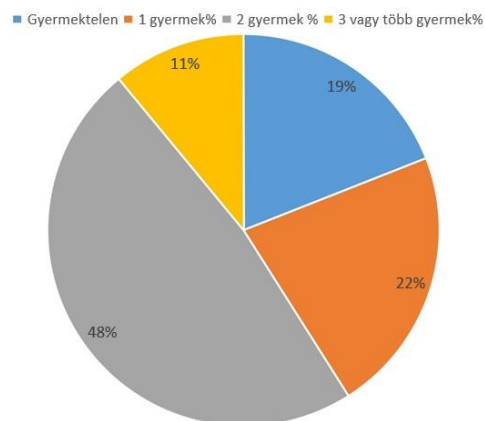
8. ábra

A mikrovállalkozások nagy száma mellett a mezőgazdasági projektek elsőbbségét támasztja alá a pályázók végzettség szerinti megoszlása is, melyet a 8. diagram mutat be: 3150 pályázó alapfokú, vagy annál alacsonyabb végzettséggel, míg 1000 pályázó középfokú végzettséggel rendelkezik. A pályázók közül mindössze 850 személy rendelkezik felsőfokú végzettséggel, mely a pályázók 17%-át teszik ki.

5.2. A pályázók demográfiai jellemzői

A kérdőíves felmérés eredményei arra vonatkozóan is adnak jelzést, hogy a vajdasági régió is szembesülhet az egész Európára jellemző demográfiai kihívásokkal.

A pályázók gyermekvállalási hajlandósága

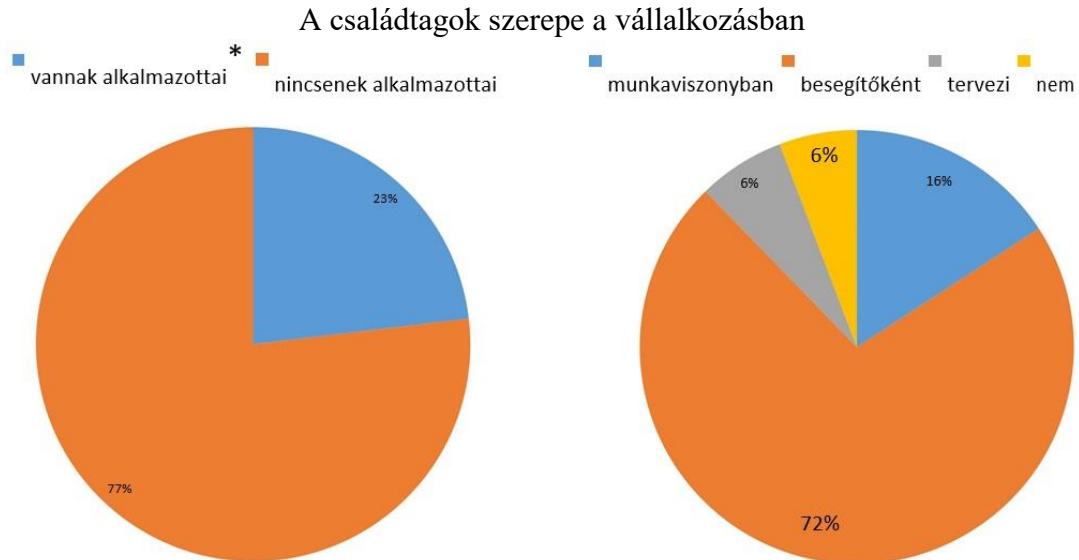

9. ábra

A nyertes pályázóktól származó adatok szerint elmondható, hogy a családonkénti átlagos gyermekszám 1,53 körül alakul. Ez az érték valamivel magasabb, mint a jelenlegi (2016. év végi) magyarországi érték, azonban jelentősen elmarad a természetes reprodukcióhoz szükséges 2,1-es aránytól.

Érdeemes lehet megfontolni, hogy a gazdaságfejlesztési program elkövetkező szakaszaiban a családtámogatás is valamiképpen bekerülhessen a bírálati szempontok közé.

A Magyar Kormány családtámogatási intézkedéseinek eredményeképpen a fentebb hivatkozott „termékenységi arány“ a 2010-es évi 1,2-es értékről 2016-ban 1,5-re nőtt.

*A fejlesztési program mintegy 1400 új munkahely teremtését tette lehetővé elsősorban a közepes és nagyvállalatoknál

10. ábra

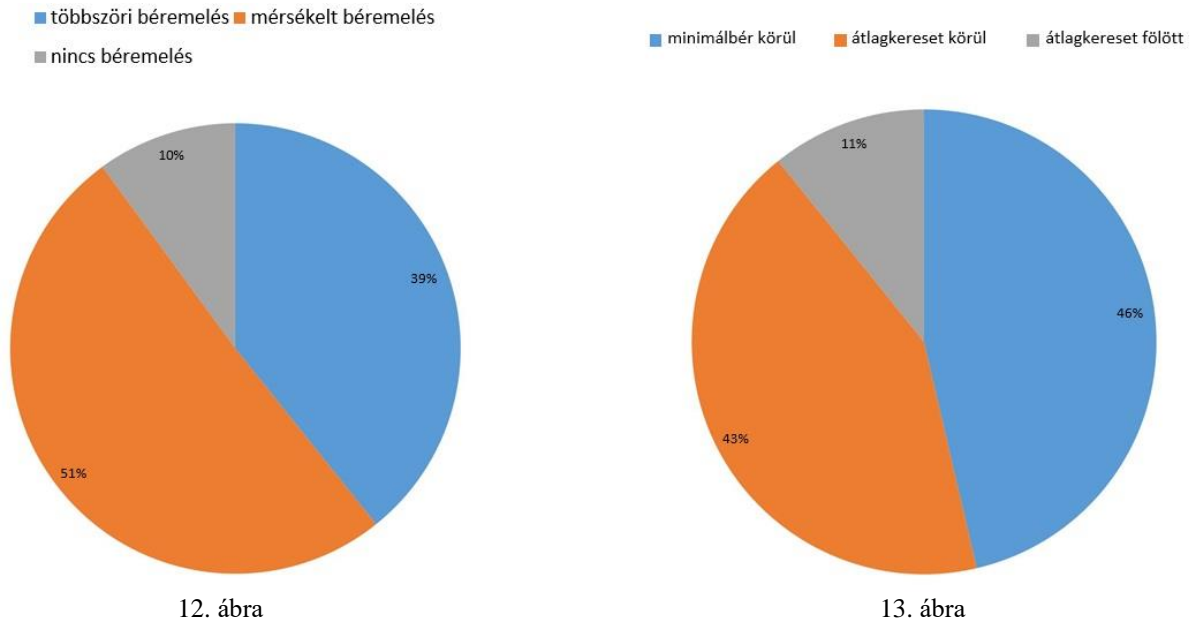
11. ábra

A 10. és 11. diagramból látható a mikrovállalkozások dominanciája, ugyanis a felmérés azon eredménye, mely szerint a nyertes pályázók 77%-a, mely 3850 vállalkozást tesz ki, nem rendelkezik alkalmazottakkal, azt tükrözi, hogy ezen vállalkozások döntő többségében a családtag segítsége járul hozzá a vállalkozás működéséhez.

5.3. A támogatások gazdasági hatásai

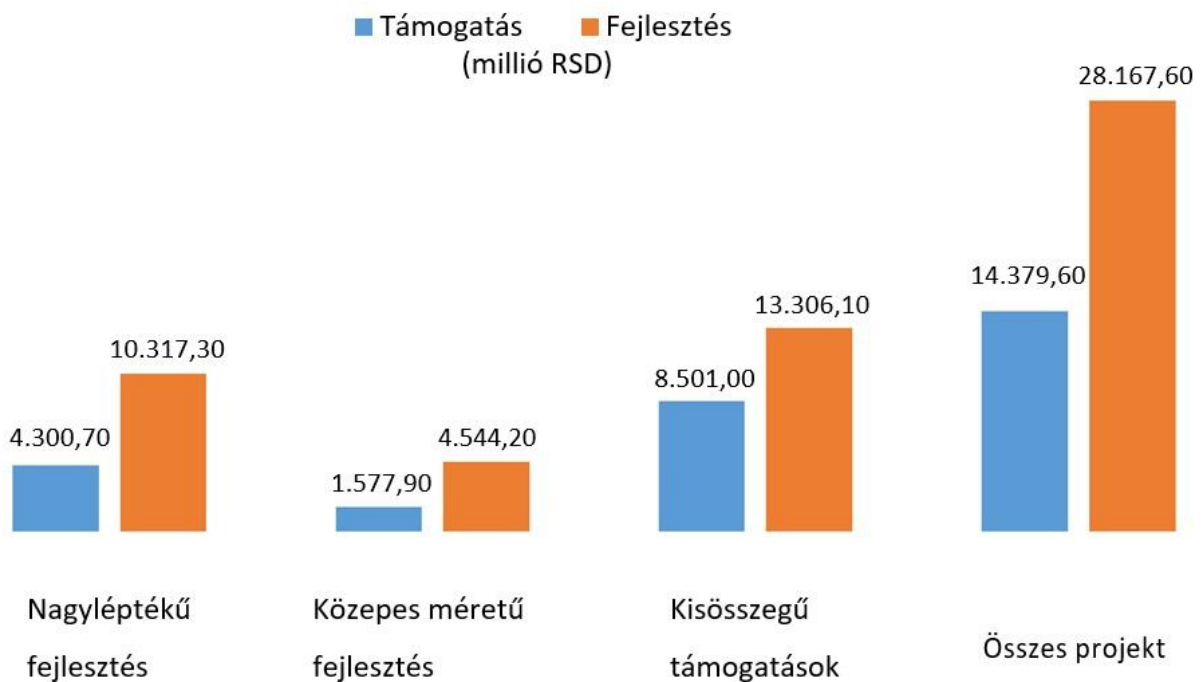
A közepes és nagyvállalatok, melyek a nyertes pályázók kisebb csoportját alkotják, a pályázati támogatások felhasználásával közel 1400 új munkahelyet teremtettek Vajdaság-szerte.

Az alkalmazottak bérének alakulása

A pályázati támogatásokkal létesült fejlesztéseknek is köszönhetően az alkalmazottakat foglalkoztató mintegy 1100 vállalkozás közül 1000 képes volt az alkalmazottai bérét megemelni (a vállalkozások csaknem fele több lépésben is), aminek eredményeképpen az ezen vállalkozásoknál dolgozó alkalmazottak több mint fele az országos átlag körüli, vagy azt meghaladó bérezésben részesül.

A támogatások szerepe a fejlesztések megvalósításában – I.

14. ábra

A gazdaságfejlesztési program keretében elnyert támogatások felhasználása további forrásokat is megmozgatott: a 14,4 milliárd RSD összegű támogatás összesen 28,2 milliárd RSD értékű fejlesztés megvalósítását tette lehetővé. A 14. diagram alapján elmondható, hogy 1 RSD támogatás csaknem 2 RSD fejlesztés megvalósítását segítette.

A támogatások szerepe a fejlesztések megvalósításában – II.

Pályázati típus	Támogatott projektek száma	Támogatás értéke (millió RSD)	Projektek összértéke (millió RSD)	Támogatás-áttétel
Nagyléptékű fejlesztés	23	4 300,70	10 317,30	239,9%
Közepes léptékű fejlesztés	166	1 577,90	4 544,20	288,0%
Kisösszegű támogatások	9950	8 501,00	13 306,10	156,5%
Falusi házvásárlás***	567	664,00	840,50	126,6%
Cégek eszközbeszerzése és szabványosítás	1080	805,30	1 308,70	162,5%
Turisztikai projektek	56	75,70	102,40	135,3%
Kisértékű mezőgazdasági fejlesztések*	7933	6 706,70	10 347,00	154,3%
Kezdő vállalkozások támogatás**	94	66,40	70,50	106,2%
Földvásárlás	220	182,80	636,90	348,4%
ÖSSZESEN:	10139	14 379,60	28 167,60	195,9%

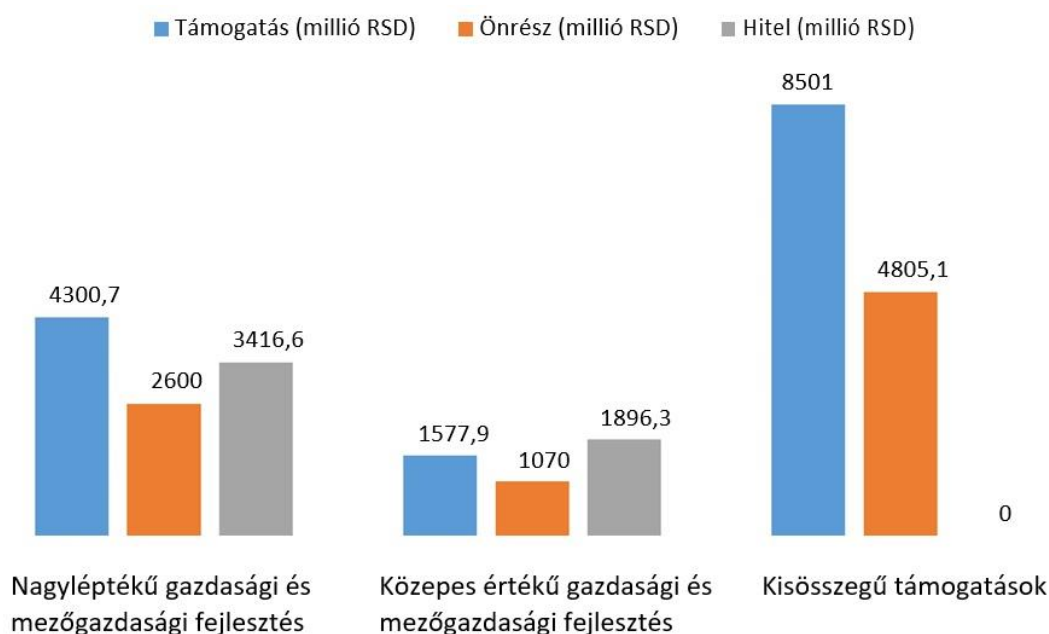
* Kisértékű mezőgazdasági fejlesztések: mezőgazdasági gépek és kapcsolható eszközök vásárlása, méhészet és tenyészállatok vásárlása, öntözőrendszerek vásárlása, fóliasátrás növénytermesztés, jégvédőháló vásárlása, többéves ültetvények, helyi termékek gyártása

** 327 pályázat elbírálása folyamatban van

*** 59 pályázat elbírálása folyamatban van

15. ábra

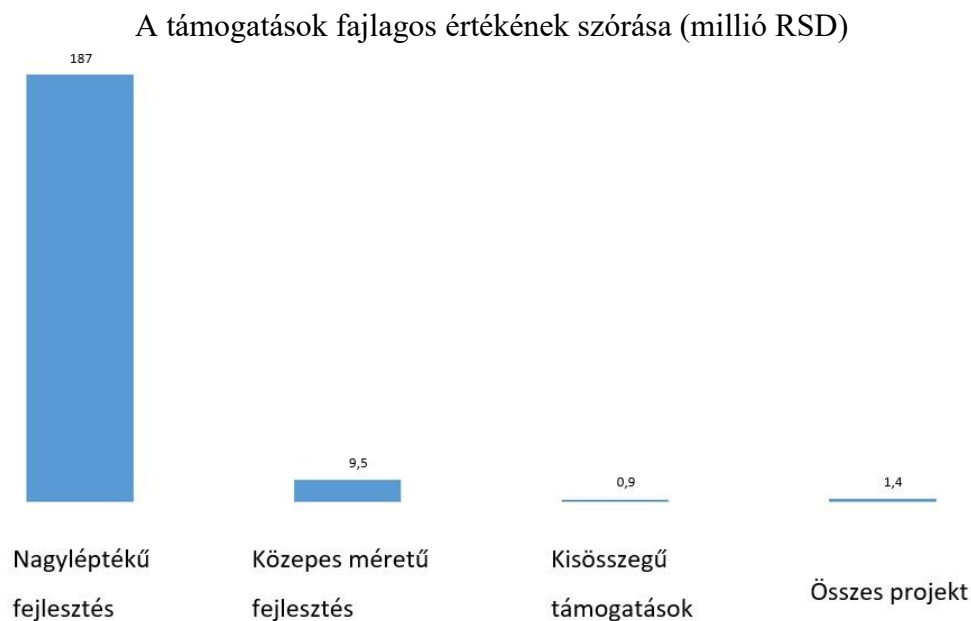
A hitel szerepe a közepes és nagyléptékű fejlesztések esetében

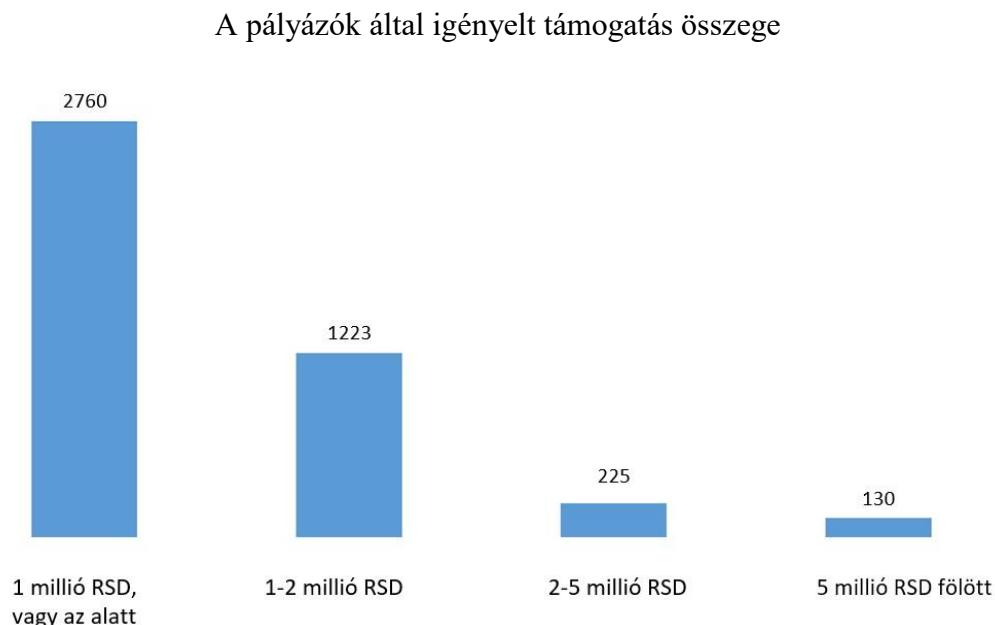
16. ábra

A támogatásból származó források mellé a mikro- és kisvállalkozások esetében alapvetően a saját erő, a közép és nagyvállalkozások esetében pedig saját erő mellett hitel is felhasználásra került. A hiteleket a régió bankjai biztosították, és a mintegy 5,5 milliárd RSD összegű hitel kihelyezése hozzájárulhatott a helyi bankok profitabilitásának javulásához is.

Az egyéb források felhasználásának eredményeképpen 1 RSD támogatás a kisösszegű fejlesztések esetében mintegy 1,5 RSD, a közepes összegűeknél pedig csaknem 3 RSD összegű fejlesztés megvalósítását segítette.

17. ábra

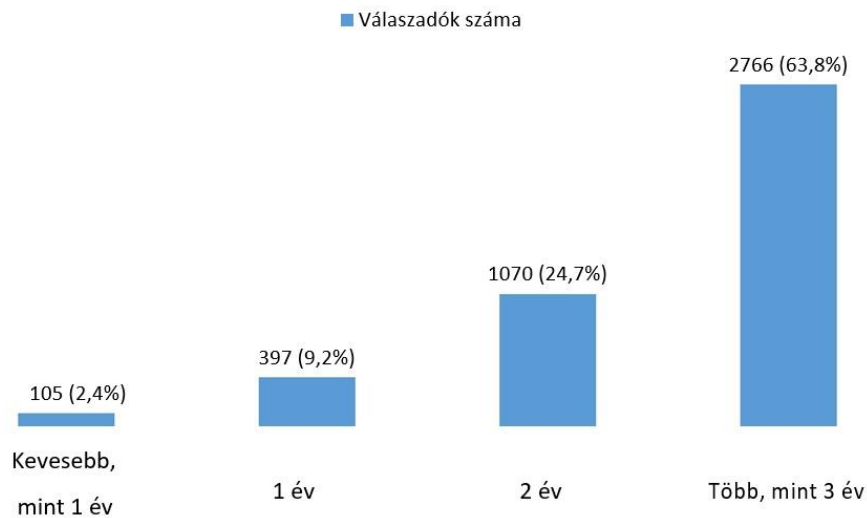

18. ábra

A felhasznált támogatások mértéke jelentős szórást mutat. A nyertes pályázók meghatározó többségét jelentő mikrovállalkozások kisebb volumenű fejlesztéseket lehetővé tevő, 1 millió RSD alatti támogatásokban részesültek, melyekhez nagyjából ugyanennyi saját erőt tudtak

megmozdítani, míg a nagy volumenű fejlesztések összege átlagosan csaknem elérte a 190 millió RSD-t.

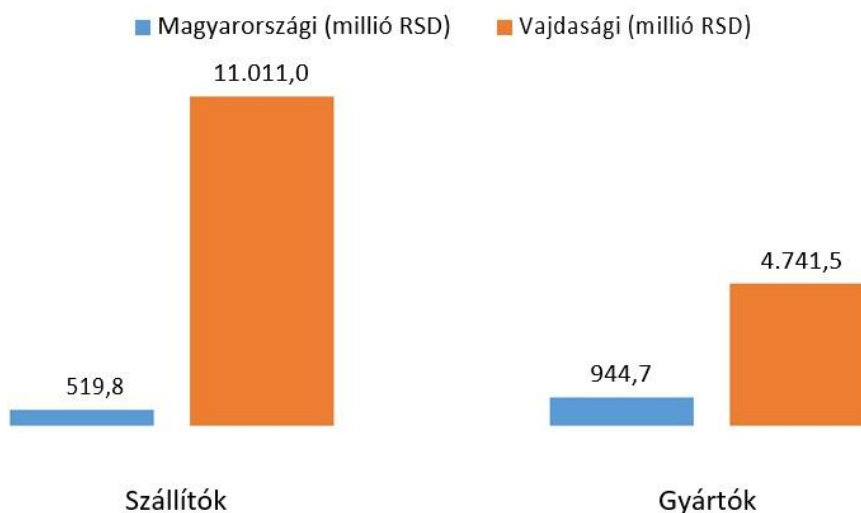
Az elnyert támogatások összegének, valamint a vállalkozások egy meghatározott idő alatt megvalósított nyereségének összehasonlítása

19. ábra

A felmérés eredményei azt is megmutatták, hogy a gazdaságfejlesztési program keretében elnyert támogatások a pályázók csaknem 80%-a esetében a vállalkozás legalább kétévi, mintegy 3000 vállalkozásnál legalább háromévi teljes nyereségének felelt meg, ami azt jelenti, hogy a program nélkül ezen fejlesztések jelentős része feltehetőleg nem valósult volna meg.

A vajdasági és magyarországi vállalatok nyereségei

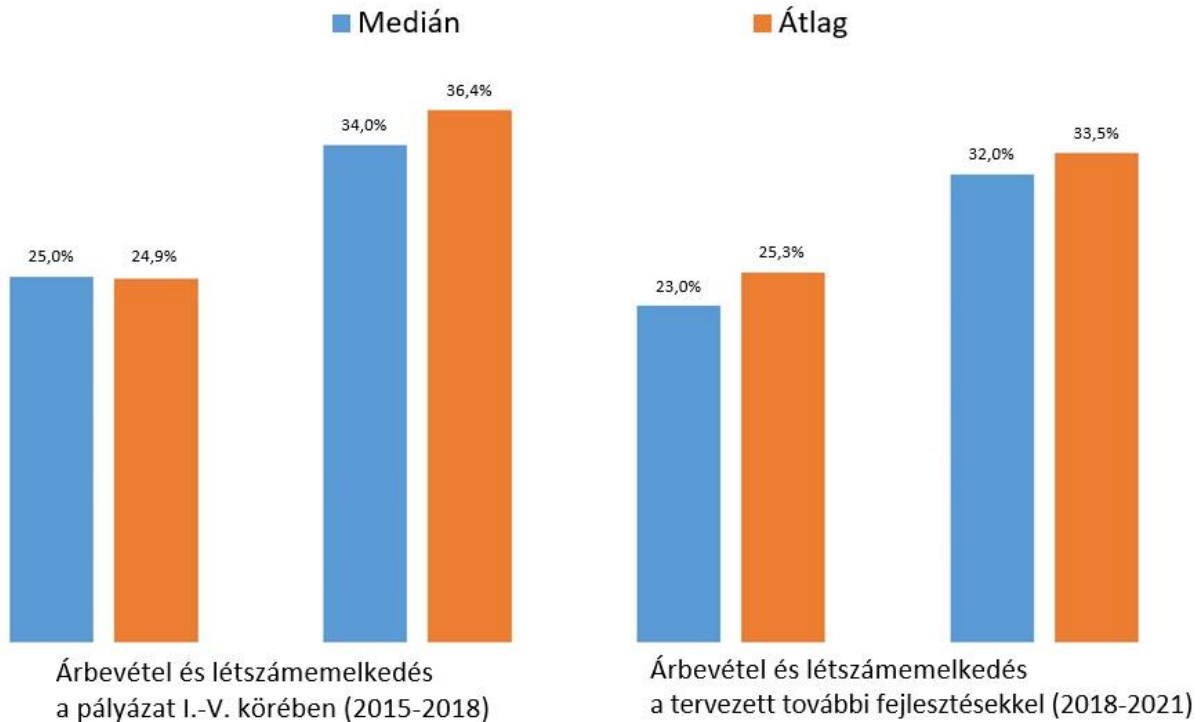
20. ábra

A támogatások másodkörös hatásokkal is jártak: vajdasági gyártók és szállítók mintegy 15 milliárd RSD, magyarországi gyártók és szállítók pedig mintegy 1,5 milliárd RSD megrendelést kaptak a pályázatok nyerteseitől.

6. A gazdaságfejlesztési program hatása Vajdaság gazdasági életére

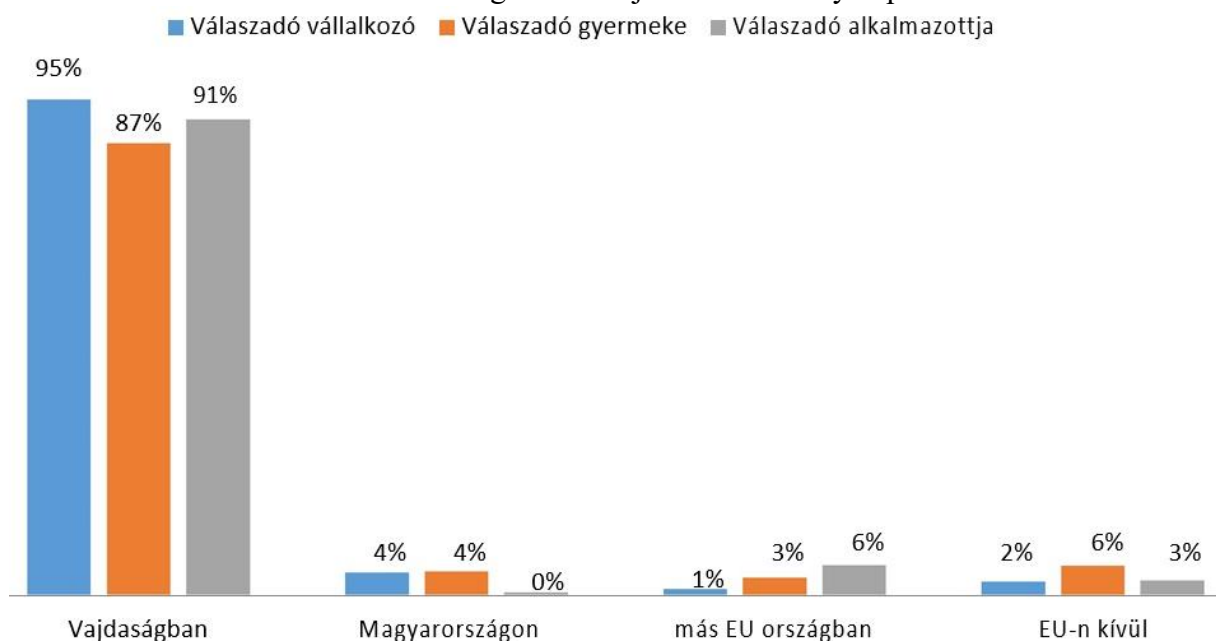
A kérdőíves felmérés eredményei alapján elmondható, hogy a gazdaságfejlesztési program elérte a célját a nyertes vállalkozások eredményességének javulásában, a munkahelyteremtésben és – ami a program nem titkolt célja – a szülőföldön való boldogulás támogatásában is.

A támogatások hatása Vajdaság gazdasági életére

21. ábra

A válaszadók magatartása a jövőbeni lakhely kapcsán

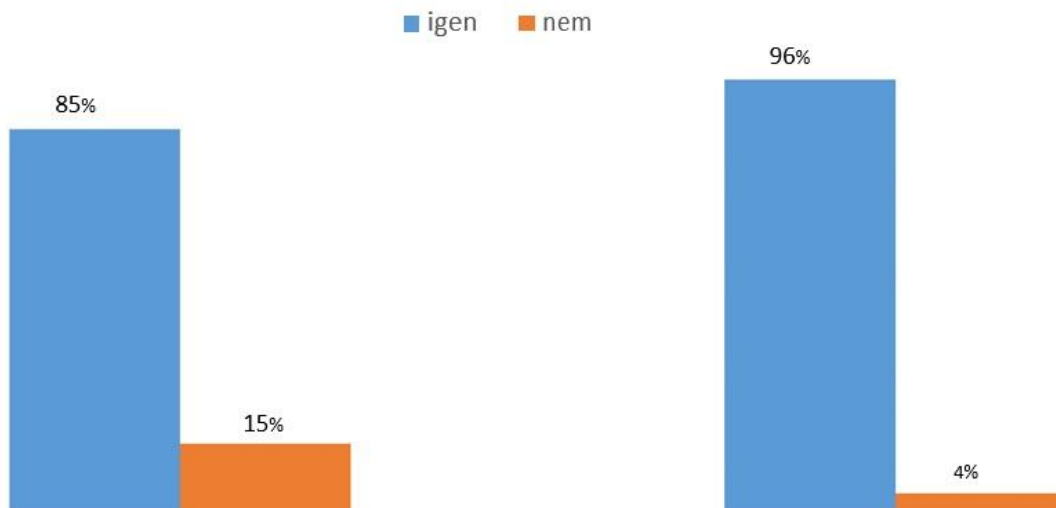

22. ábra

A megkérdezett vállalkozások a 2015–2018 közti időszakban átlagosan mintegy 25%-kal tudták javítani az eredményüket és mintegy 35-36%-kal növelték a teremtett munkahelyek számát (21. diagram).

A 22. diagramból jól látható, hogy a válaszadók és alkalmazottaik több mint 90%-a a jövőjét a Vajdaságban képzelel el, és a válaszadók gyermekei is csaknem 90%-ban gondolkodnak hasonlóképpen.

A támogatások hatása a vajdasági vállalkozások versenyképességére

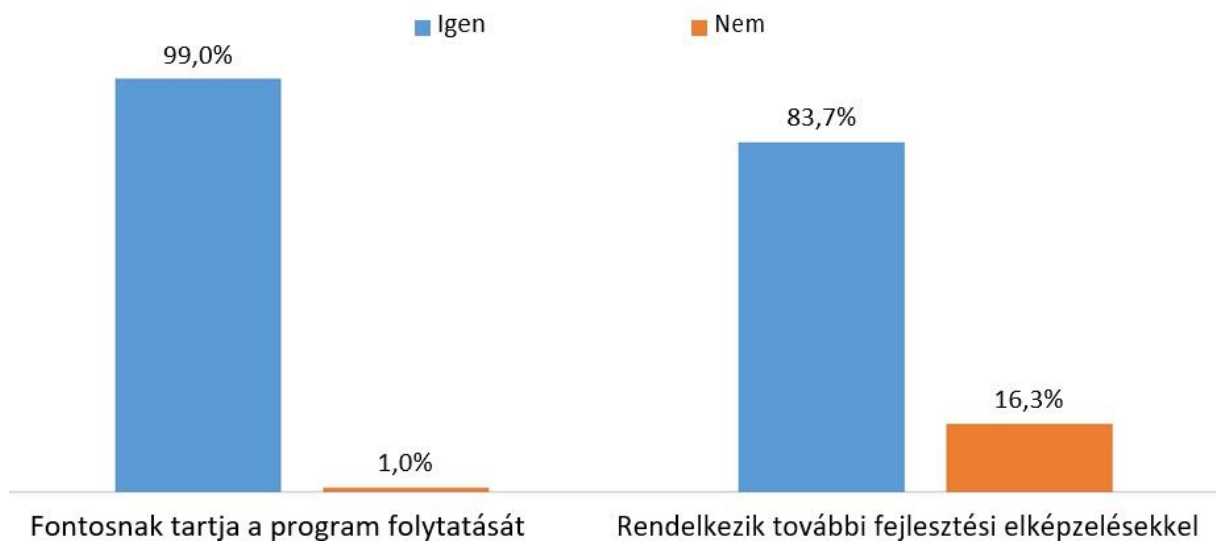
A pályázati támogatás

Versenyképességet növelte

A szülőföldön való boldogulást segítette

23. ábra

A gazdaságfejlesztési program jövőjére vonatkozó vállalkozói attitűd

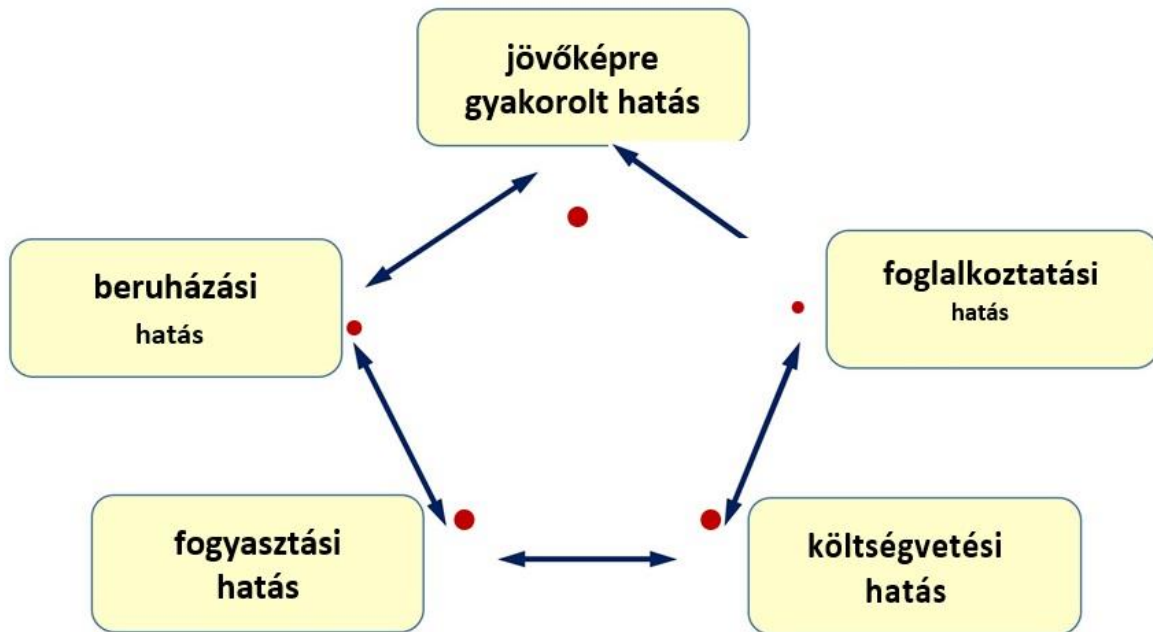
24. ábra

A megkérdezettek 99%-a tartotta szükségesnek a program folytatását, és mintegy 4200 vállalkozás rendelkezett is további fejlesztési elképzelésekkel.

7. A kutatás eredményeinek összegzése

A kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a korábbiakban felvázolt kiinduló hipotézisek beigazolódtak.

A gazdaságfejlesztési program komplex hatása

25. ábra

A gazdaságfejlesztési program sikeresen valósul meg Vajdaságban, jelentős plusz lehetőséget jelent a vajdasági gazdálkodók és vállalkozók számára, egy párhuzamos fejlődési lehetőség, ami hozzájárul ahhoz, hogy ma Vajdaságban előnyt jelent magyarnak lenni.

A gazdaságfejlesztési programnak köszönhetően nőtt a vajdasági magyar vállalkozók és gazdálkodók versenyképessége és megbecsültsége is a régióban.

A programban elnyert támogatás jelentős mértékben hozzájárult a sikeresen pályázók fejlődéséhez, javultak a gazdaságok és a vállalkozások eredményei.

A támogatott projektek megvalósításának köszönhetően nőtt a sikeres pályázók, családtagjaik és alkalmazottaik szülőföldön való maradásának és boldogulásának lehetősége, valamint jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Vajdaságban képzeljék el jövőjüket.

A gazdaságfejlesztési program megvalósítása a jövőben is kulcsfontosságú a vajdasági magyar közösség számára.

* A tanulmányban szereplő ábrák a Prosperitási Alapítvány saját szerkesztése